Döyüş xətti, "səngər" düşüncələri, insanlar...

Əntiqə Rəşid

II hissə

Bu gündən başlayaraq, Vətən Müharibəsində gördüyüm ən xırda depalları belə unutmadan xatirələrimi yazacağam... Uzaq zaman deyil... Şahidlərimin hamısı sağdı. Onların şahidliyi ilə 10 noyabra qədər silsilə yazımı oxuyarsınız! Yazılarımda başlıqlar dəyişsə də silsilənin adı "Sevgilim Vətən!" olacaq. 27 sentyabrdan 10 noyabra qədər...

Ötən il bu vaxtı günəşli gün idi.... Qətiyyən müharibə havası hiss edilmirdi. Bakı Beynəlxalq Avtovağzalında qarışıqlıq idi. Rayonlara gedən, rayonlardan gələn...Amma hamının üzü qayğılıydi, eyni zamanda , bəlkə də mənə elə gəlir bir az da şən idilər, ümidli görünürdülər

Mikroavtobusla yola düşəndə məlum oldu ki, sərnişinlərdən 4 nəfəri müxtəlif rayonlardan olan gənclərdi və doğma rayonlarının hərbi komissarlığına gedirlər. Sanki neçə illərin tanışı kimi hamısı ilə bir anda doğmalaşdıq və söhbətə başladıq . Həmsöhbətim Tərtər rayonunun Qaradağlı kəndindən İlkin Məmişov, Yevlax rayonunun Hacımahmudlu kəndindən Novruz Fərruxov, Ağdam rayonu Qalayçılar kəndindən olan Elmir İmanov, Ağdaş rayonunun Ləki kəndindən olan Elvin Musayev könüllü orduya getmək üçün hərbi komissarlığa əslində istəklərini deməyə, tələb etməyə gedirdilər. Hələ qarayanız, yaşda ən balaca olan Elmir "dəli " olmuşdu ki, qonşu oğlana çağırış gəlib, buna yox..

Jurnalist olduğumu bildikdən sonra ürəklərində nə arzuları vardı, danışmağa başladılar.

Sanki bu yoldan geri dönməyəcəklər kimi danışdılar... "Həyat gözlənilməz hadisələrlə doludur! Ordan dönməyə də bilərik! Canımız bu xalqa , bu torpağa qurban, amma bizi unutmayın! " Bunu da Elvin deyir. Qəribə uşaqlardılar, Həm müharibəyə getmək arzusu ilə yanıb -alışırdılar, həm də bilirlər ki, ora elə yerdi ki, sağ qayıtmaya da bilərlər. Amma elə sevincəkdilər, elə qızğın istəklə müharibə istəyirdilər... Bu uşaqların heç biri Qarabağı, Şuşanı, Laçını, Kəlbəcəri, Füzulini görməyiblər, hardan yaranıb o yerlərə bu qədər sevgi, anlamadım.. Amma fəxr etməyə dəyən uşaqlar idilər.

Yolumuzun yarısında çay içmək üçün maşından endik, fürsətdən istifadə edib xatirə şəkli də çəkdirdik. Yenidən yolumuza düzəldik! Avtobusun radiosundan xoşbəxtedici sözlər süzülməyə başladı:"Şəxsi heyət və tank bölmələrimiz raket-artilleriya qoşunlarının bölmələri cəbhəaviiasiyası və pilotsuz uçuş aparatlarının dəstəyi ilə Ermənistan silahlı qüvvələrinin ön xətdə və müdafiənin dərinliyində yerləşən xeyli sayda canlı qüvvəsi, hərbi obyektləri və döyüş texnikasını aşkar edərək məhv edirlər".

Şəmistan Əlizamanlının "Əsgər. Vətən əmanəti, yurd əmanəti", "Marş irəli" mahnısının sədaları salonu başına aldı. 4 könüllü çağırışçı, sabah əsgər olacaq İlkin, Novruz, Elmir, Elvin və mən Şəmistan Əlizamanlıya qoşulduq! Avtobusdakı yaşlı qadın, gənc qız və o biri sərnişinlər kövrək gözlərlə bizə baxıb gülümsəyirdilər...

Uşaqlar - hər kəs öz rayonunda düşdü... Elmir də İmamqulubəylidə düşüb gedəndə, "Bax məndən yazarsan ha..." dedi və gülümsədi. Bildim ki, "şəhid olandan sonra " sözünü qəsdən demədi ki, mənə pis təsir edər. " Ən azı 20 erməni öldürüb gəlməsən, səndən yazmayacam" dedim. İkimizdə güldük. (Müharibədən sonra araşdırdım, yol yoldaşlarımın heç birinin adı şəhidlərimizin siyahısında yox idi..)

Quzanlının "4 yol"unda düşəndə artıq hava qaralmışdı... Arabir uzaqlardan zəif-zəif atəş səsləri gəlirdi. Yolda sıxlıq vardı.Azərbaycan Ordusuna məxsus hərbi texnikaları daşıyan iri yük maşınları da, zirehli tankların səsi də görünüşü də adamı vahiməyə salırdı.Tanklar yanımdan keçəndə hiss elədim ki, ayağımın altında yer silkələnirdi. Ay Allah bizim nələrimiz varmış....

Minik maşınları isə Yevlaxa tərəf sütüyürdü. İçi dolu, qadınlar, uşaqlar, qocalar. Yol çantamı çiynimə atıb Quzanlı köçkün qəsəbəsində yerləşən evimizə tərəf addımlayıram. Bu anda həm çiynimdəki qadınların qətiyyən götürmədiyi çanta, qısqıvraq geyimim və alatoranda Bakı avtobusundan düşməyim polisləriimizi hərəkətə keçirdi. Ən azı 6 polis yaxınlaşdı. Sakitcə şəxsiyyət vəsiqəmi çıxartdım, kənd sakini olduğumu dedim... aralandılar.

Kəsə yolla irəliləyirdim. Evlərin çoxunun işığı yanmırdı. Darvazalarının ağzından keçəndə Xatın xala məni gördü... Elə ucadan "Uyyy, bala nəzirsən " i elə həyəcanla dedi ki, elə bildim, döngəmizə dönsəm , məni erməni tankları qarşılayacaq. Xatın xala anamın qohumudu.. "nəvar, nə yox" eliyirik. İki gündü baş verən "ictimai, siyasi hadisələr"dən məni hali edən qonşumuz məsləhətindən də qalmadı: Gərək gəlmiyəydin, burda qadın qız qalmayaıb.. Hamını uzaqlaşdırıblar..."

"Özün niyə getməmisən " sualıma "mən neyniyim e, oğlum dövlət işçisidi, rayondan aralana bilməz, day məndə ona görə getmədim... Bax haaa, səhər saat 5-dən sonra yatma, oyaq ol... Onsuzda o tappa-tupdan sonra heç sən də burda qalmıyassan... Burda qalmaq gözgörəticə ölümdü. Sabah çıx get anayın yanına, bala.. anan yazıqdı". Sağollaşıb uzaqlaşıram. Arxadan çağırır: "Qorxub eləsən, gəl bizə".

Həyətimizə girəcəkdə təxminən 1, 60 dərinliyində İcra hakimiyyəti tərəfindən qazılmış bir " müdafiə səngər"i gördüm. Yadıma düşmüşkən qeyd edim, müharibə ilk günlərində bölgəyə gəlmiş və müharibə qanunlarına zidd olan fotolar çəkən bir blogger-jurnalist var. 2 gün idi gəlmişdi müharibə zonasına . Azərbaycan Ordusuna məxsus texnikanı səhifəsində paylaşdığına görə onu həmin an ordan Bakıya "deportasiya" etdilər. Geri dönməmək şərti ilə. Müharibədən sonra mən Bakıya dönədə hamıya danışırmışd ki, Əntiqə getdi Quzanlıda yerləşən evlərinin zirzəmisində gizləndi gəldi. İndi ona da burdan cavab verim:Bilənlər bilir ki, köçkün evlərinin zirzəmisi yoxdu, ev birbaşa düppədüz torpağın üzərində tikilir, sement-betondan da döşəmə həmin düppədüz torpağın üstünə qoyulur. O səbəbdən də hər qapıda buldozerlə 2 çaloşluq torpaq qazıb, adını da ""müdafiə səngəri" qoyublar. Bu səngər fason şeyi burda ona görə inşa ediblər ki, kəndi tərk edə bilməyənlər müvəqqəti burda gizlənsin. Üzr istəyirəm hamıdan, bu da səngərdən çox tualet quyusuna bənzəyir. Fövqəladə hal zamanı ora özünü atdınsa, gərək ordan haray salasan ki, ay haray məni burdan çıxarın. Yəni quyudan çıxmaq üçün nə əl yeri var, nə ayaq.. Üstəgəl, əgər bu daldalanacaq bir yer olacaqdısa, bəs bunun üstünü örtəcək beton panel hanı? Şükür elədim ki, anamı 25 sentyabrdan Bakıya çağırmışam, yoxsa qadın o atəş altında qəlpədən -filandan yox, məhz çaşqınlıqdan, ya da quyunun içərindən çıxa bilməyib elə o stresdən ölərdi. Bu da Əntiqənin daldalanacağı...

Səhər yediyimin üstündə idim.Qazanları qabları yoxladım , yeməyə heç nə yox idi. Yorgunluq üstün gəldi...Bəlkədə çox yatacaqdım, Rəşadətli Ordumuzun düşməni hədəf alan mərmilərinin səsinə oyandım. "Bizimkilərdi" deyib, keçişdirmək istəyirdim ki, qəflətən qəsəbənin lap yaxınlığına top mətmisi düşdü. Ev onsuzda 20 yerdən çatı vardı, indi sanki yerində oynaqladı...Evdə hər şəy bir-birinə dəydi.Tavandakı "nastilin" arasına vurulmuş suvağın bir parçası palazın üstünə düşəndən sonra anladım ki, məsələ ciddidir, "üstüaçıq səngər"ə girməyin zamanıdır... Saata baxdım 5:45 ..Yenicə səngərə girmişdim ki, növbəti partlaış baş verdi. Bu bayaq ki, kimi deyildi. Daha qorxunc, daha səsli idi. Çöl tərəfdən darvazanın ağzından minik maşınları asfalta tərəf şütüyürdü. "Dalda yer tapmaqdansa maşına minib özlərini lap hədəfə çevirirlər" - deyib əsəbləşdim... Atəş səsləri bərkiyirdi...